

przewodnik rowerowy

Szlak Odry

Wrocław

WROCLAWSKA
KAMPANIA
ROWEROWA

przewodnik rowerowy Szlak Odry

Urząd Miejski Wrocławia
Wydział Inżynierii Miejskiej
Sekcja ds. rozwoju ruchu rowerowego
ul. Gabrieli Zapolskiej 2/4
50-032 Wrocław
tel. +48 71 777 7842
wkr@um.wroc.pl, www.wroclaw.pl

Wrocław miasto spotkań

SZLAK ODRY

Rowerowy Szlak Odry powstał w 2005 roku z inicjatywy Fundacji Ekologicznej „Zielona Akcja” z Legnicy. Należy on do sieci Zielonych Szlaków – Greenways. Za kolebkę ruchu **greenways** uważa się Stany Zjednoczone. Po raz pierwszy słowo to pojawiło się w latach 50. XX wieku w kontekście ścieżek rekreacyjnych (pieszych i rowerowych) na terenach miejskich, które miały propagować aktywny styl życia. Z czasem zaczęto tworzyć kolejne trasy, nie tylko w centrach miast, ale również na ich obrzeżach, wzdłuż koryt rzek, starych tras kolejowych, historycznych szlaków handlowych, naturalnych korytarzy przyrodniczych. Do Europy Zachodniej idea greenways trafiła w końcu lat 80. W 1997 r. powołano Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Greenways (European Greenways Association – EGWA). Członkami stowarzyszenia są reprezentanci różnych krajów, przedstawiciele ministerstw, towarzystw i innych instytucji, którzy realizują inicjatywę na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Na celu mają zorganizowanie sieci szlaków, którymi turyści będą mogli przemierzać całą Europę bez barier.

W Polsce ideę Greenways propaguje Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, która inicjuje, wspiera i wzmacnia działania lokalnych społeczności na rzecz zrównoważonego rozwoju regionów leżących na szlakach. Pełni funkcję doradczą, pomaga w zdobywaniu środków finansowych, uczestniczy w wielu lokalnych projektach.

Na terenie Polski wyznaczono dotąd siedem zielonych szlaków. Jednym z nich jest **Szlak Odry**. Stanowi go sieć ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, tras pieszych i edukacyjnych prowadzących przez malownicze zakątki doliny Odry. Głównym celem szlaku jest ukazanie turystom specyfiki przyrody obszarów nadzecznych oraz mozaiki kulturowej wzdłuż rzeki. Główną oś szlaku tworzy tzw. **Rowerowy Szlak Odry**, wyznaczono go po obu stronach rzeki. W pierwszym etapie prowadził jedynie z Wrocławia do Głogowa. Obecnie ma długość 1064 km i biegnie przez 4 województwa (śląskie, opolskie, dolnośląskie, lubuskie).

Przebieg szlaku: Chalupki – Racibórz – Kędzierzyn-Koźle – Zdziemowice – Krapkowice – Opole – Brzeg – Olawa – Wrocław – Brzeg Dolny – Lubiąż – Prochowice – Ścinawa – Głogów – Bytom Odrzański – Nowa Sól – Bojadła – Krosno Odrzańskie – Kłopot – Słubice – Kostrzyn n. Odra.

W terenie oznaczony jest niebieskimi znakami i wyznaczony na odcinku od Olawy, przez Wrocław, do Kostrzyna. Co kilkanaście kilometrów znajdują się tablice informacyjne i mapy pokazujące najciekawsze atrakcje turystyczne okolicy. Za Kostrzynem rozpoczyna się szlak „Zielona Odra”, który prowadzi wzdłuż rzeki do Szczecina.

O układzie i rozwoju stolicy Dolnego Śląska decydowała przez wieki rzeka.

Świadczy o tym dzisiaj 12 wysp i ponad 100 mostów, dzięki którym Wrocław często porównywany jest do Amsterdamu czy Wenecji. Liczne kanały, odnogi, śluzy, jazy i groble tworzą największy i najbardziej złożony węzeł wodny w Polsce. Bogata i burzliwa historia miasta sięga X w. i wpisana została w jego mury. Liczne zabytki z różnych okresów oraz współczesna architektura wkomponowane są w tereny zielone, które zajmują prawie jedną czwartą powierzchni miasta. Wrocław uznawany jest za jedno z najbardziej zielonych miast Polski. Obecnie możemy policzyć 44 parki i 14 lasów w obrębie miasta. Niestety, największe kompleksy znajdują się na obrzeżach (np. Las Mokrzański, Osobowicki, Rędziński) z dala od wielkich osiedli. Pod względem powierzchni Wrocław jest piątym miastem Polski i zajmuje obszar 293 km². Jego znaczna rozciągłość (północ – południe 19,4 km i wschód – zachód 26,3 km) sprzyja poznawaniu miasta z perspektywy roweru, który wydaje się być idealnym środkiem transportu. Rowerowy Szlak Odry do Wrocławia dociera z Olawy po obu stronach rzeki. Od Wypły Opatowickiej północna część szlaku prowadzi wałami przeciwpowodziowymi wzdłuż kanałów: Powodziowego, Żeglugowego, Miejskiego, Różanki. Po przeprawie przez Most Milenijny łączy się z trasą południową, poprowadzoną po zachodniej stronie Odry, która wiedzie od Trestna przez ścisłe centrum wzdłuż Fosi Miejskiej, Leśnicę i dalej do Brzegu Dolnego. Aby w pełni poznać uroki miasta, które obecnie przeżywa okres rozkwitu (historyczne kamienice w centrum są restaurowane, na obrzeżach nowoczesna zabudowa powoli zastępuje socjalistyczne blokowiska) warto podzielić tę trasę na kilka etapów i dogodnym dla siebie tempem, bez pośpiechu, przyjrzeć się wszystkiemu z bliska.

– na Moście Milenijnym wyznaczono jednokierunkowe ścieżki, które w praktyce się do Amsterdamu czy Wenecji. Przy zjeździe z mostu za Halą Orbita usytuowano wąską ścieżkę na skarpie, na łuku. Ze względu na nachylenie i osiągnięte tutaj szybkości spotkanie rowerzysty jadącego pod prąd może doprowadzić do niebezpiecznej sytuacji. Dlatego dla własnego bezpieczeństwa zaleca się poruszanie zgodnie z oznaczeniem. Problem stanowić może także bezpieczne minięcie przystanku autobusowego.

– przejazd pod pl. Jana Pawła II – należy zwracać uwagę na pieszych i obowiązkowo ustępować im pierwszeństwa.

Z konieczności jazdy na kilku odcinkach w normalnym ruchu drogowym należy pamiętać o zachowaniu szczególnej uwagi oraz stosować się do przepisów Prawa o Ruchu Drogowym.

🕒 CZAS PRZEJAZDU

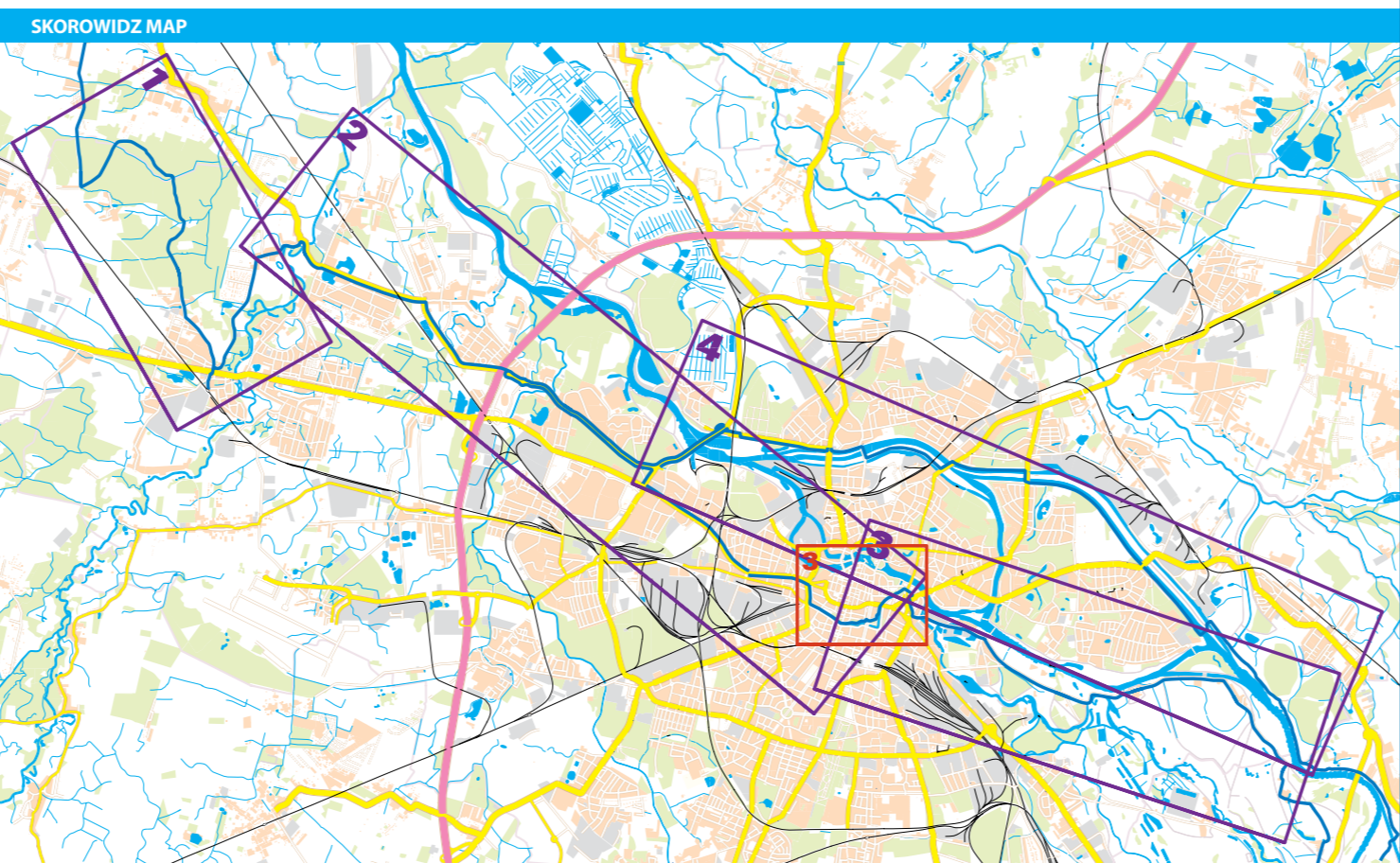
Północną część szlaku w większości poprowadzono groblami z dala od ruchu samochodowego, natomiast południową część trasy biegnie przez ruchliwe centrum Wrocławia. Należy więc liczyć się ze znacznym spowolnieniem jazdy ze względu na sygnalizację świetlną oraz pieszych, z którymi dzielimy chodniki czy trakty pieszo-rowerowe. Pokonanie trasy zajmie nam cały dzień i dla bardziej zaawansowanych rowerzystów nie będzie dużym wyzwaniem. Jednak wiele ciekawych obiektów leży poza wyznaczoną trasą główną. Oznacza to liczne postoje, korzystanie z mapy, weryfikację przebiegu trasy oraz lokalizację opisanych obiektów. Warto zatem poświęcić więcej czasu na zapoznanie się z zabytkami i interesującymi miejscami Wrocławia, np. planując zwiedzanie Muzeum Narodowego czy piknik w okolicach Wypły Opatowickiej.

👉 PRZYDATNE RADY

Jadąc w trasę, należy zabrać ze sobą zapieczętowaną mapę, gdyż nie wszędzie można zabrać rower ze sobą. Nasz pojazd powinien być wyposażony w oświetlenie. Trasa jest dość długa i należy liczyć się z tym, że wracając możemy po zmroku. Jeśli zdarzy się nam „złapać gumę”, to możemy skorzystać z komunikacji miejskiej i zapakować rower do tramwaju czy autobusu, ale pod warunkiem, że nie utrudni on jazdy pasażerom.

Opracowanie: Studio PLAN ul. Piotrkowska 72, 54-060 Wrocław tel./fax 71 373 44 37, 71 354 25 07, e-mail: plan@plan.pl, www.plan.pl
 Wydanie I 2013
 redakcja: Grzegorz Zwołński
 teksty i fotografie: Grzegorz Zwołński, Studio PLAN
 kartografia: Monika Sibielska
 opracowanie graficzne: Aneta Pawlak
 Informacje zawarte w niniejszym wydawnictwie są w pełni chronione. Żadna część tego wydawnictwa nie może być w jakikolwiek sposób powielana ani wykorzystana do innej publikacji bez zgody Studia PLAN.

Legenda skala 1:15 000

	Szlak Odry		cerkwie; synagogi; kaplice
	dojazdy do atrakcji poza trasą		muzea; pomniki; teatry; kina
	wybrane atrakcje w pobliżu Szlaku Odry		stacje paliw: całodobowe; pozostałe; sygnalizacja świetlna
	autostrady		hotele; hostele; schroniska PTSM; campingi; restauracje
	ulice główne przelotowe		policja; poczty; informacja turystyczna; szpitale
	ulice główne		baseny kąpielowe; korty tenisowe
	ulice pozostałe		wieże; grodziska
	drogi gruntowe; ścieżki		stadiony; boiska
	deptaki		zabudowa
	ulice w budowie lub projektowane		zabudowa I tereny przemysłowe
	linie kolejowe i stacje		obiekty handlowe
	linie kolejowe nieczynne		cmentarze; cmentarze żydowskie
	pętle i przystanki węzłowe; tramwajowe; autobusowe		sady, ogródki działkowe
	kościół; kościoły zabytkowe		lasy, parki

1 LAS MOKRZAŃSKI

Jest największym kompleksem leśnym w granicach administracyjnych Wrocławia. Przepływa przez niego Łękawica. W zachodniej części znajduje się najwyższe naturalne wzniesienie miasta o wysokości 148 m n.p.m. W lesie przeважа dąb szypułkowy, a w wilgotniejszych miejscach olsza czarna. Wytyczono tędy turystyczny szlak pieszy (zielony) prowadzący do Środy Śląskiej.

3 ZAMEK W LEŚNICY

Historia zamku sięga XII wieku. Istniał tu wówczas dwór książęcy przekształcony w XV wieku w murywany zamek. Wielokrotnie przebudowywany, w XVIII w. zyskał barokowy charakter. Położony nad rzeką Bystrzycą, otoczony pięknym rozległym parkiem z resztkami fosy i umocnieniami ziemnych, pełni obecnie rolę Centrum Kultury i jest dostępny dla zwiedzających.

Zamek w Leśnicy

2 LEŚNICA

Do XIII wieku funkcjonowała jako wieś przydrożna. W 1289 r. otrzymała prawa miejskie, stając się ośrodkiem obsługi szlaku handlowego z Wrocławia do Legnicy. Do Wrocławia włączona została w 1928 r. Do dziś zachował się historyczny układ urbanistyczny miasta. Kilka obiektów wpisano do rejestru zabytków, m.in. kościół św. Jadwigi Śląskiej z XIII w. (przebudowany na barokowy), barokowy pałac, stację kolejową z 1844 roku, budynek poczty i wiele zabytkowych willi zachowanych w różnym stanie.

4 MARSZOWICE

Pierwsza wzmianka o osadzie sięga 1336 roku. W XVIII w. znajdował się tu folwark, dwór, szkoła, karczma i młyn wodny. W latach 1920-1921 na lewym brzegu Bystrzycy, w miejscu starego młyna, zbudowano jaz i elektrownię wodną na potrzeby zasilania przędzalni wełny. Poniżej znajduje się most na Bystrzycy pochodzący z 1900 r., na jego wschodnim przyczółku umieszczono kamień graniczny w 1928 r., pomiędzy okręgami Środy Śląskiej i Wrocławia. Wiś włączono do Wrocławia w 1973 r.

5 GLINIANKI

To popularne wrocławskie kąpielisko uruchomione zostało w latach 60. XX w. Składa się z trzech zbiorników wodnych, które są pozostałością po eksploatacji gliny dla cegielni. Oprócz miejsc do plażowania oferuje wypożyczalnię sprzętu wodnego, stoły do gry w tenisa stołowego, boiska (do piłki nożnej plażowej) i piłki siatkowej plażowej), pole biwakowe i szałas góralski z grilem. Od 2011 r. na terenie kąpieliska zaczął działać nowoczesny kompleks sportów wodnych, z wszystkim co potrzebne do pływania na nartach wodnych i wakeboardzie.

7 ŚLUZY I MOST RĘDZIŃSKI

W skład Stopnia Wodnego Rędzin wchodzi jaz segmentowo-zasuwowy, przełaska dla ryb, dwie śluzy, mosty drogowe nad śluzami, budynek administracyjny z nastawnią i sterownią. Jaz i pierwszą śluzę oddano do użytku w 1917 r., drugą śluzę zbudowano w latach 1931-1934. Całość do dziś stanowi jeden ze stopni Odrzańskiej Drogi Wodnej. Nad Wyspą Rędzińską w latach 2008-2011 zbudowano Most Rędziński, będący kluczowym elementem Autostradowej Obwodnicy Wrocławia. Żelbetowa konstrukcja zawieszona jest tylko na jednym pylonie o wysokości 122 m. To najwyższa tego typu konstrukcja w Polsce. Przeprawa ma 612 m długości, a razem z dojazdowymi estakadami – 1742 m.

8 LAS PILCZYCKI

Jest kompleksem leśnym o powierzchni około 88 ha położonym pomiędzy Ślężą a Odrą. Chroniony w ramach programu Natura 2000. Głównym przedmiotem ochrony są bardzo dobrze zachowane zbiorowiska leśne, głównie łągi wiązowo-jesionowe i grądy (zblizone do naturalnych lasów doliny Odry) oraz silne populacje chronionych chrząszczy: kozioroga dębosza i pachnicy dębowej.

6 STADION WROCŁAW

Oficjalnie otwarty we wrześniu 2011 r. był jedną z aren Euro 2012. To nowoczesny, wielofunkcyjny obiekt sportowo-rekreacyjny z ponad 44 tys. miejsc dla widzów o wymiarach 250x210x39 metrów. Posiada najbardziej pochylone trybuny w stosunku do murawy w Europie (zapewnia to większe pole widzenia dla każdego kibica). Innym charakterystycznym elementem konstrukcji stadionu jest zewnętrzna siatka wykonana z włókna szklanego, pokrytego teflonem, pozwalająca na zmienność iluminacji obiektu.

9 PARK ZACHODNI

Powstał w latach 1897-1899 w związku z planowanym rozwojem miasta w kierunku zachodnim. Leży częściowo na terenie dawnych cmentarzy. Od zachodu graniczy z tzw. Nowym Cmentarzem Żydowskim, piętym pod względem wielkości kirkutem w Polsce. Park obejmuje obszar ok. 75 ha. W północnej części znajdziemy polany powstałe w miejscach zaspanych starorzeczy Odry. Obszar ma charakter rekreacyjno-sportowy. Jest oazą spokoju, świetnym miejscem na relaks, ale także terenem do gier sportowych i zabaw dla dzieci.

10 SKATEPARK PRZY UL. LEGNICKIEJ

Wzrostł w latach 1897-1899 w związku z planowanym rozwojem miasta w kierunku zachodnim. Leży częściowo na terenie dawnych cmentarzy. Od zachodu graniczy z tzw. Nowym Cmentarzem Żydowskim, piętym pod względem wielkości kirkutem w Polsce. Park obejmuje obszar ok. 75 ha. W północnej części znajdziemy polany powstałe w miejscach zaspanych starorzeczy Odry. Obszar ma charakter rekreacyjno-sportowy. Jest oazą spokoju, świetnym miejscem na relaks, ale także terenem do gier sportowych i zabaw dla dzieci.

11 SCHRON - MUZEUM WSPÓŁCZESNE WROCŁAW

Okazała sześciokondygnacyjna budowla o wysokości 25 m, zbudowana na planie koła to wolno stojący schron przeciwlotniczy. Ma żelbetowe ściany o grubości 1,1 m i półtorametrowe stropy. W czasie oblężenia Festung Breslau pełnił funkcję szpitala fortecznego nr II, a potem punktu oporu. Dzisiaj, wyremontowany, jest tymczasową siedzibą Muzeum Współczesnego Wrocław, na dachu znajduje się klub muzeum z tarasem widokowym.

12 FONTANNA „ALEGORIA WALKI I ZWYCIĘSTWA”

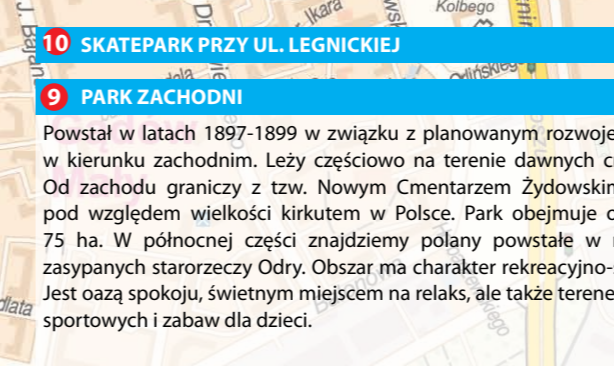
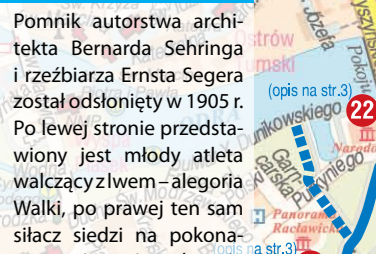
Pomnik autorstwa architekta Bernarda Sehringa i rzeźbiarza Ernsta Segera został odsłonięty w 1905 r. Po lewej stronie przedstawiony jest młody atleta walczący z lwem – alegoria Walki, po prawej ten sam silacz siedzi na pokonanym zwierzęciu – alegoria Zwycięstwa. Między figurami znajduje się fontanna. W wyniku działań wojennych rzeźba „Zwycięstwo” przez kilka lat pozabawiona była głowy. Całość orestaurowano w 1955 roku.

13 DZIELNICA CZTERECH ŚWIĄTYŃ

Jedne miejsce w Polsce, gdzie w niewielkiej odległości od siebie mieszczą się świątynie czterech wyznań: ewangelicko-augsburski kościół Opatrzności Bożej, rzymskokatolicki kościół św. Antoniego, prawosławna cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy oraz synagoga „Pod Białym Bocianem”.

Jaz i most Rędziński

20 BASTION CEGLARSKI

Bastion powstał w 1585 r. w miejscu wcześniejszej bastii. Jest fragmentem zewnętrznych murów okalających miasto, w pobliżu których płynęła Oława, dziś uchodząca do Odry dobre pół kilometra w górę biegu rzeki. Na początku XIX w. wyburzono umocnienia. Do dziś zachowały się fragmenty podziemi. Ze szczytu wzgórza rozpościera się przepiękny widok na północny brzeg Odry, można zobaczyć panoramę Ostrowa Tumskiego i wyspy Piasek.

21 ZATOKA GONDOLI (WYPOŻYCZALNIA SPRZĘTU WODNEGO) I BULWAR X. DUNIKOWSKIEGO

Brama Oławska powstała na przełomie XIII/XIV w. jako część najstarszego, wewnętrznego pierścienia fortyfikacji Wrocławia i pełniła funkcję wschodniej bramy miasta, rozebrana z rozkazem Napoleona w 1807 roku. W Przejściu Oławskim zachowały się odkryte relikty zewnętrznej bramy, na wydzieleniu podwyższeniu stoi makieta – miniaturawa rekonstrukcja wieży bramy i wschodnich murów obronnych miasta.

18 BRAMA OŁAWSKA – MAKIETA

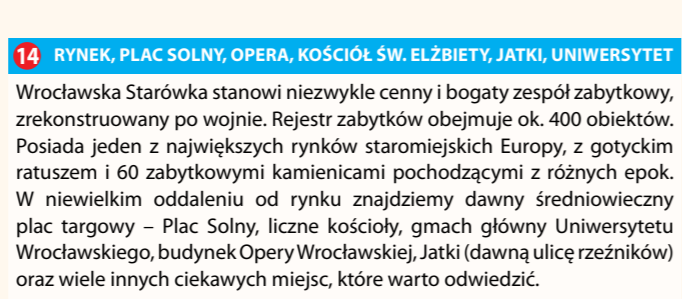
Brama Oławska powstała na przełomie XIII/XIV w. jako część najstarszego, wewnętrznego pierścienia fortyfikacji Wrocławia i pełniła funkcję wschodniej bramy miasta, rozebrana z rozkazem Napoleona w 1807 roku. W Przejściu Oławskim zachowały się odkryte relikty zewnętrznej bramy, na wydzieleniu podwyższeniu stoi makieta – miniaturawa rekonstrukcja wieży bramy i wschodnich murów obronnych miasta.

15 FOSA MIEJSKA

Zachowane do dziś fragmenty fosi to pozostałość po skomplikowanym systemie umocnień Wrocławia z XIV wieku. Stanowiły element zewnętrznego pierścienia okalającego miasto. Obwarowania miejskie zostały rozebrane w latach 1807-1810. Z systemu bastionów pozostały dwa wzgórza: Wzgórze Partyzantów oraz Wzgórze Polskie. Pas zieleni wzdłuż fosi nazwany został Promenadą Staromiejską.

19 POCZTA

W latach 1926-1929 na dziale dawnego cmentarza żydowskiego wzniesiono wielki gmach, pierwszy wieżowiec miasta, Czekowy Urząd Pocztowy. Zbudowano go z cegły klinkierowej wg projektu Lothara Neumanna. Na fasadach umieszczono płaskorzeźby z życia mieszczan oraz popiersia pocztionów z różnych okresów historycznych. Obecnie w budynku mieści się Urząd Pocztowy Wrocław I i unikatowe Muzeum Poczty i Telekomunikacji.

14 RYNEK, PLAC SOLNY, OPERA, KOŚCIÓŁ ŚW. ELŻBIETY, JATKI, UNIWERSYTET

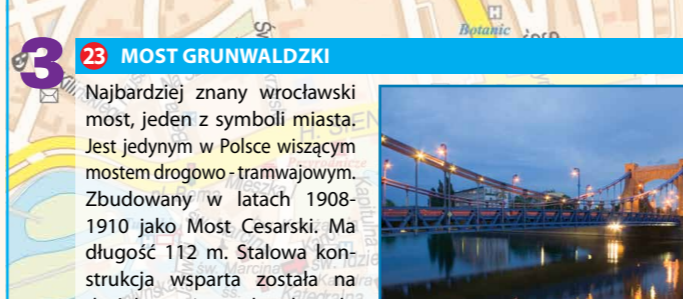
Wrocławskie Starówka stanowi niezwykle cenny i bogaty zespół zabytkowy, zrekonstruowany w wojnie. Rejestr zabytków obejmuje ok. 400 obiektów. Posiada jeden z największych rynków staromiejskich Europy, z gotyckim ratuszem i 60 zabytkowymi kamienicami pochodzącymi z różnych epok. W niewielkim oddaleniu od rynku znajdziemy dawny średniowieczny plac targowy – Plac Solny, liczne kościoły, gmach główny Uniwersytetu Wrocławskiego, budynek Opery Wrocławskiej, Jatk (dawną ulicę rzeźników) oraz wiele innych ciekawych miejsc, które warto odwiedzić.

16 TEATR LALEK I PARK MIKOŁAJA KOPERNIKA (STAROMIEJSKI)

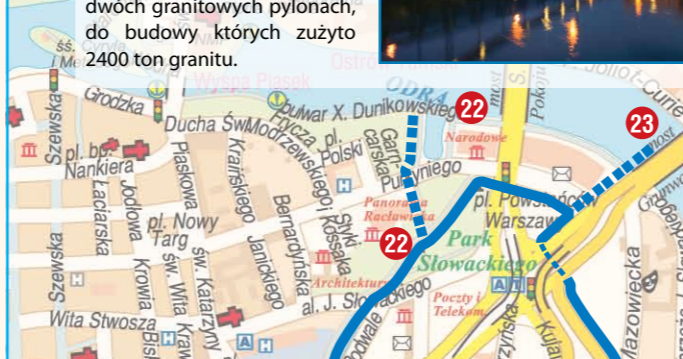
Wrocławski Teatr Lalek mieści się w neobarokowym budynku dawnej siedziby Związku Kupieckiego, wzniesionym na początku lat 90. XIX wieku. Na kulturalnej mapie Wrocławia jest miejscem, w którym dzieci i młodzież przeżywają swoje pierwsze doświadczenia teatralne. Z rozległego tarasu można zejść do parku, który w latach 2009-2010 poddano renowacji i modernizacji, wzorując się na jego wyglądzie z końca XIX wieku. Zbudowano wtedy m.in. ogrodzenie wokół parku, scenę letnią teatru, karuzelę francuską.

17 WZGÓRZE PARTYZANTÓW

Położone nad fosą jest pozostałość po dawnym Bastionie Sakwowym, który został rozebrany. W latach 1866-1867 wybudowano na nim, ufundowaną przez Adolfa Liebicha, klasycystyczną kolumnadę z wieżą widokową. Podczas II wojny światowej w kazamatach bastionu znajdował się pierwszy schron dowódcztwa Festung Breslau. Wyburzono wówczas wieżę, ponieważ była łatwym celem dla radzieckiej artylerii. Ze wzgórza rozpościera się widok na fosę i XIX-wieczne secesyjne kamienie.

23 MOST GRUNWALDZKI

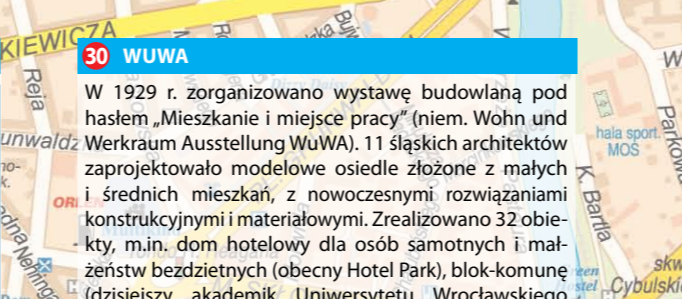
Najbardziej znany wrocławski most, jeden z symboli miasta. Jest jedynym w Polsce wiszącym mostem drogowo-tramwajowym. Zbudowany w latach 1908-1910 jako Most Cesarski. Ma długość 112 m. Stalowa konstrukcja wsparta została na dwóch granitowych pylonach, do budowy których zużyto 2400 ton granitu.

24 WIEŻA CIŚNIEŃ NA GROBLI I SCHRON OBSERWACYJNY

Ceglana budowla z lat 1866-1871 była głównym elementem systemu wodociągowego zaopatrującego miasto w wodę. Zabytkowa wieża ciśnień jest jedynym w Europie zachowanym do dziś, kompletnym i w pełni sprawnym tego typu obiektem. Mieści w jednym wieżowym budynku zarówno zbiornik wodny, jak i całą maszynownię. Przy wieży znajduje się niewielki schron obserwacyjny.

22 MUZEUM NARODOWE I PANORAMA RACLAWICKA

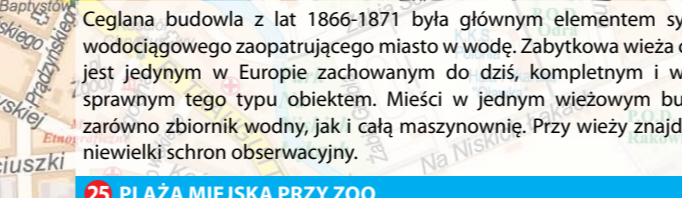
Muzeum Narodowe mieści się w gmachu dawnej Rejencji z lat 1882-1886. W imponującym budynku zbudowanym w stylu neorenesansowym mieszczą się cenne zbiory sztuki. Niedaleko wybudowano betonową rotundę, w której umieszczono narodową pamiętkę – dzieło Wojciecha Kossaka i Jana Styki przywiezione ze Lwowa. Obraz przedstawia zwycięstwo Tadeusza Kościuszki nad wojskami carskimi w 1794 r. Panorama Raclawicka jest dzisiaj jedną z największych atrakcji Wrocławia i od lat przyciąga tłumy odwiedzających.

30 WUWA

W 1929 r. zorganizowano wystawę budowlaną pod hasłem „Mieszkanie i miejsce pracy” (niem. Wohn und Werkraum Ausstellung WuWA). 11 śląskich architektów zaprojektowało modelowe osiedle złożone z małych i średnich mieszkań, z nowoczesnymi rozwiązaniami konstrukcyjnymi i materiałowymi. Zrealizowano 32 obiekty, m.in. dom hotelowy dla osób samotnych i małżeństw bezdzietnych (obecny Hotel Park), blok-komunę (dzisiejszy akademik Uniwersytetu Wrocławskiego „Pancernik”), jedno- lub dwurodzinne domy, domy szeregowo, które prawie niezmiennie przetrwały do dziś.

28 HALA STULECIA, PERGOLA I FONTANNA

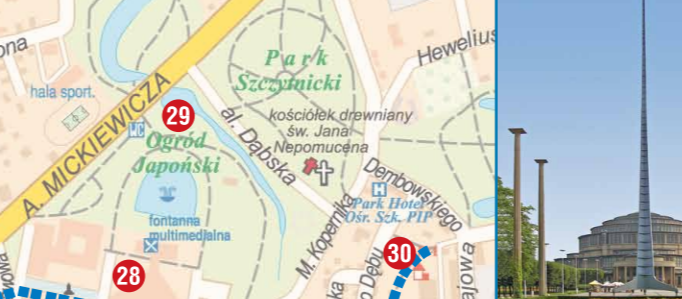
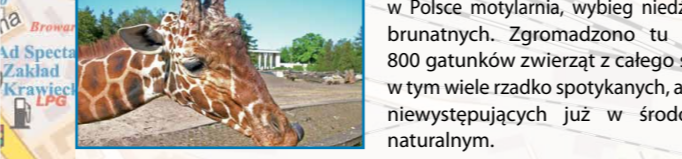
Hala Stulecia Jest jedną z najbardziej charakterystycznych budowli Wrocławia. Została zbudowana w latach 1911-1913 wg projektu Maksy Berga dla uczczenia 100. rocznicy pokonania wojsk Napoleona pod Lipskiem. Powszechnie uznawana za perłę europejskiego modernizmu. W momencie powstania posiadała największą rozpiętość żelbetonowej pokrycie na świecie. Od początku, zgodnie z zamysłem twórcy, służyła i służy jako obiekt rekreacyjno-wystawienniczy. W 2006 roku wpisana została na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Pergola wybudowana została z okazji wystawy w 1913 roku. Ma kształt połowy elipsy o długości 640 m. Tworzą ją dwa rzędy żelbetonowych słupów (łącznie 750 sztuk) zwieńczonych kratą, na której płożą się bujna winorośl. Otacza sztuczny staw z uruchomioną 4 czerwca 2009 r. Fontanną Multimedialną. Około 300 dysz od wiosny do jesieni prezentuje pokazy zintegrowane o efekty świetlne oraz dźwiękowe, które cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców i turystów.

25 PLAŻA MIEJSKA PRZY ZOO**26 MOST ZWIERZYŃCIECKI**

Jednoprzęsłowy most z lat 1895-1897 o długości 60 m zbudowany w miejscu drewnianej przeprawy. Posiada charakterystyczne stalowe łuki oraz bogato zdobione secesyjne pylony z czerwonego piaskowca.

27 OGRÓD ZOOLOGICZNY

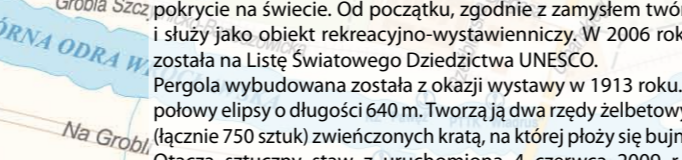
Wrocławskie ZOO jest najstarszym i jednym z największych (ze względu na ilość wystawianych zwierząt) ogrodów zoologicznych w Polsce. Założone zostało w 1865 r. na powierzchni 8 ha. Obecnie na 33 ha znajdują się tematyczne ekspozycje fauny poszczególnych kontynentów, jedna w Polsce motylarnia, wybieg niedźwiedzi brunatnych. Zgromadzono tu ponad 800 gatunków zwierząt z całego świata, w tym wiele rzadko spotykanych, a nawet niewystępujących już w środowisku naturalnym.

29 OGRÓD JAPONSKI

Położony w Parku Szczytnickim, urządzonej został przez hrabiego Fritza von Hochberga z okazji Wystawy Światowej w 1913 r. Po zakończeniu wystawy ogród zlikwidowano, pozostawiając jedynie ścieżki, staw i część roślinności. W latach 90. XX w. rozpoczęto prace rewaloryzacyjne przy udziale japońskich specjalistów z Nagoya, aby odtworzyć miejsce zgodnie z wymogami japońskiej sztuki ogrodowej. Jest unikalnym i żywym fragmentem japońskiej kultury, który przyciąga turystów z całej Europy.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

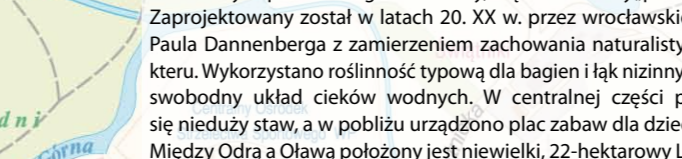
Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

31 PARK WSCHODNI, LAS RAKOWIECKI

Jeden z najmniej znanych wrocławskich parków, położony na dwóch wyspach utworzonych przez odnogi rzeki Olawy, często określane „parkiem na wyspie”. Zaprojektowany został w latach 20. XX w. przez wrocławskiego ogrodnika Paula Dannenberga z zamierzeniem zachowania naturalistycznego charakteru. Wykorzystano roślinność typową dla bagien i łąk nizinnych, zachowano swobodny układ cieków wodnych. W centralnej części parku znajduje się nieduży staw, a w pobliżu urządzono plac zabaw dla dzieci. Między Odłą a Oławą położony jest niewielki, 22-hektarowy Las Rakowiecki. Możemy w nim odnaleźć resztki stanowisk artylerii przeciwlotniczej z czasów II wojny światowej.

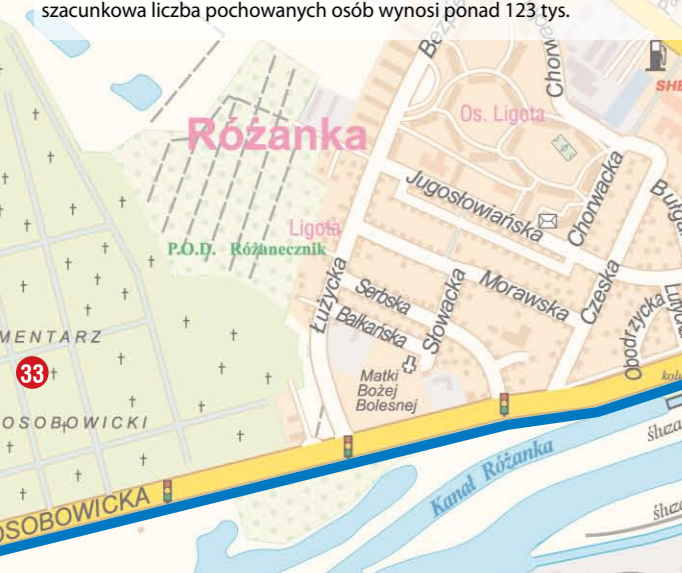

Jest częścią obwodnicy śródmiejskiej Wrocławia. Oddany do użytku 29 października 2004 r. Ma oryginalną konstrukcję podwieszaną (wantową) podpartą na dwóch 50-metrowych pylonach w kształcie litery H. Całkowita długość mostu z wiaduktami wynosi 923,5 m. Przecina go 17. południk długości geograficznej wschodniej. W 2004 roku ustawiono marker południka – granitową płytę z napisem „17 południk”, a na linii południka na moście umieszczono okolicznościowy drogowy znak.

Jaz Bartoszewice

Założony w 1867 r. cmentarz komunalny, kilkakrotnie powiększany, obecnie jest największą wrocławską nekropolią i ma powierzchnię 52 ha. Najstarszy grób pochodzi z 1879 r. W trakcie I wojny światowej na cmentarzu urządzono kwatery dla poległych żołnierzy, później kwatery dla żołnierzy z wrocławskich lazaretów. Od 1921 roku w zachodniej części cmentarza znajduje się osmiołkówna kaplica z płaskorzeźbą projektu Maksy Berga (projektanta Hali Stulecia). Na terenie cmentarza znajduje się ponad 100 tys. grobów, ale szacunkowa liczba pochowanych osób wynosi ponad 123 tys.

Pomnik Zesłańcom Sybiru, w tle kościół św. Bonifacego

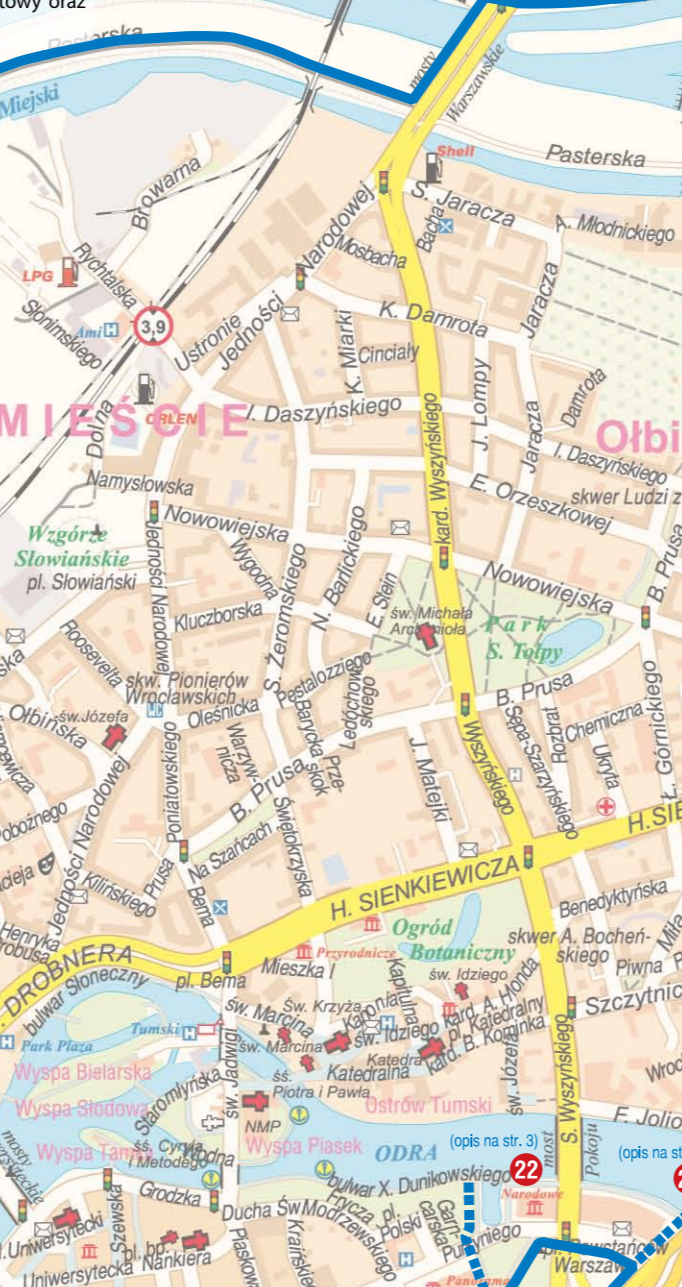
Powstał w latach 1905-1908 w miejscu dawnego targu końskiego. Pod koniec II wojny światowej na terenie parku urządzono prowizoryczny cmentarz wojenny, który istniał do 1947 r. Uznawany jest za pierwszy wrocławski park modernistyczny – nastawiony na aktywny wypoczynek i rekreację. Stąd centralnie ulokowano place sportowo-zabawowe odizolowane wysoką roślinnością od otaczających je ulic. W 2012 r. przeszedł gruntowną rewitalizację, wyróżniono w nim kilka stref przystosowanych dla użytkowników w każdym wieku. W południowo-zachodniej części pl. Stanisława Staszica znajduje się dworzec Kolei Wąskotorowej Wrocławsko-Trzebnicko-Prusickiej uruchomionej w 1894 r. Pasażerski Dworzec Miejski (po wojnie nazywany „Wrocław Główny Wąskotorowy”) zlokalizowano przy kościele św. Bonifacego. Obecnie służy jako obiekt sakralny parafii. Obok znajduje się pomnik Zesłańcom Sybiru odsłonięty we wrześniu 2000 roku, w 60. rocznicę pierwszej deportacji Polaków do Związku Radzieckiego.

Został zbudowany w latach 1897-1901 na 37 ha. Zlokalizowany na prawym brzegu Odry był na tamte czasy portem nowoczesnym, przystosowanym do załadunku i wyładunku drobnicy oraz towarów masowych. Przy nabrzeżach zbudowano infrastrukturę techniczną. II wojna światowa poczyniła ogromne szkody w porcie, większość nie została naprawiona. Od 1945 r. port pełni głównie rolę tranzytową. Posiada połączenie kolejowe. Mimo zniszczeń zachowała się część infrastruktury technicznej (magazyny, suwnica, dźwig-żuraw, budynek wagi, warsztaty), 700-metrowy basen portowy oraz budynek administracyjny przedsiębiorstwa Odratrans S.A.

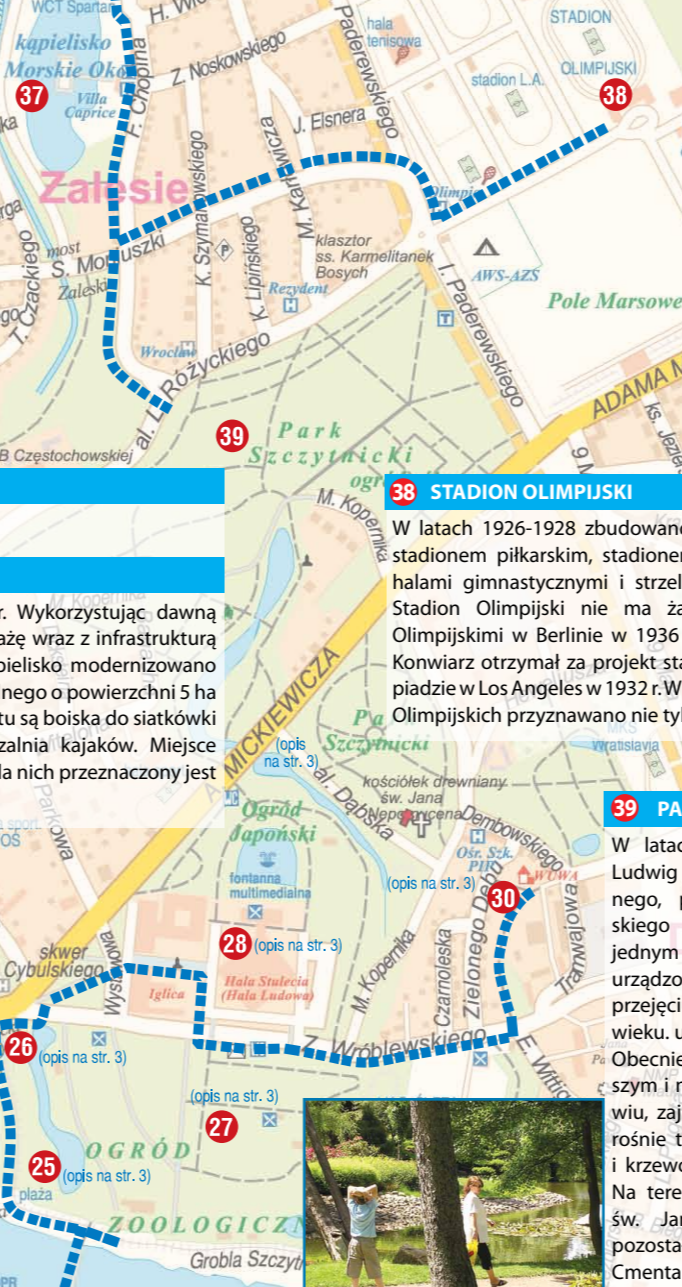
Miejsce uprawiania wielu sportów ekstremalnych.

Początki popularnego kąpieliska sięgają 1910 r. Wykorzystując dawną gliniankę, Artur Klar zaprojektował pływalnię i plażę wraz z infrastrukturą towarzyszącą, m.in. restauracją przy wejściu. Kąpielisko modernizowano dwukrotnie w 1927 oraz 1970 r. Obok akwenu wodnego o powierzchni 5 ha ze zjeżdżalnią i piaskzystej plaży na terenie obiektu są boiska do siatkówki plażowej, stoły do tenisa stołowego, wypożyczalnia kajaków. Miejsce przystosowane jest dla rodzin z małymi dziećmi, dla nich przeznaczony jest brodzik i plac zabaw.

W latach 1926-1928 zbudowano wielki kompleks sportowy ze stadionem lekarskim, stadionem lekkoatletycznym, basenami, halami gimnastycznymi i strzelnicą sportową. Nazwa obiektu Stadion Olimpijski nie ma żadnego związku z Igrzyskami Olimpijskimi w Berlinie w 1936 r. Wrocławski architekt Richard Konwiarz otrzymał za projekt stadionu brązowy medal na olimpiadzie w Los Angeles w 1932 r. W tym czasie medale na Igrzyskach Olimpijskich przyznawano nie tylko za osiągnięcia sportowe.

W latach 1780-1784 książę Friedrich Ludwig Hohenlohe w miejsce naturalnego, podmokłego lasu nadodrzańskiego założył park podmiejski. Był jednym z pierwszych parków w Europie urządzonych w stylu angielskim. Po przejęciu terenów przez miasto w XIX wieku, urządzono tu park krajobrazowy. Obecnie Park Szczytnicki jest największym i najstarszym parkiem we Wrocławiu, zajmuje powierzchnię ok. 100 ha, roślinie tu ponad 500 gatunków drzew i krzewów oraz 7 pomników przyrody. Na terenie parku znajduje się kościół św. Jana Nepomucena, który jest pozostałością po Wystawie Sztuki Cmentarnej z 1913 r.

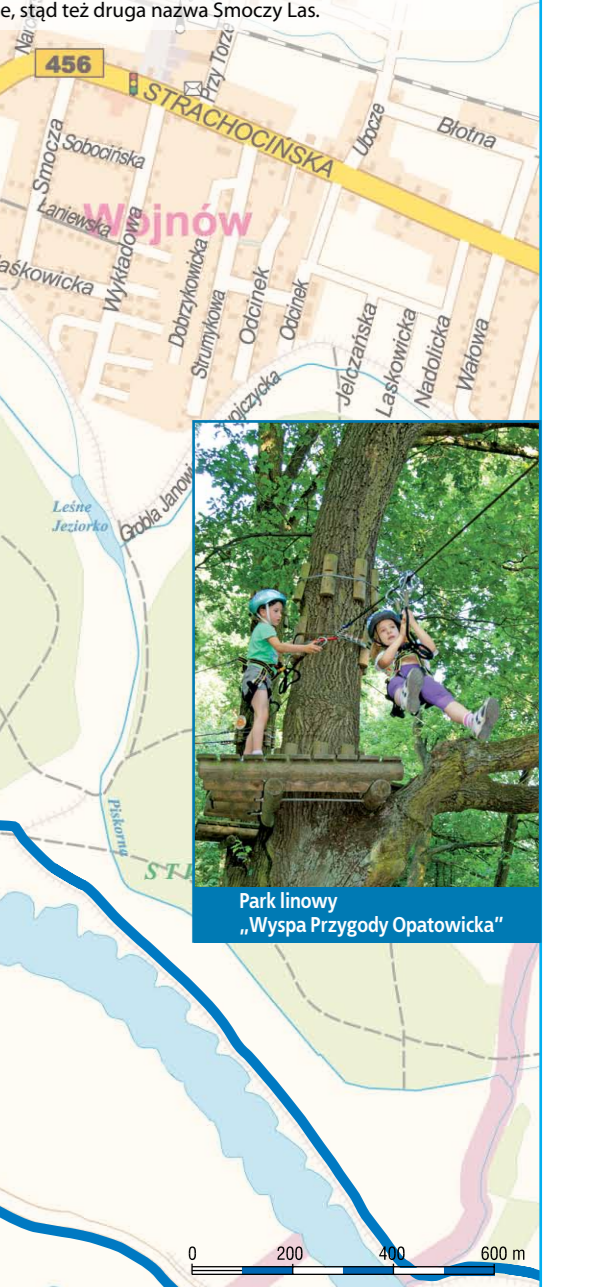
Do 1924 r. było podwrocławską wsią. Zespół architektów zaprojektował i realizował w latach 1919-1935 osiedle „miasta-ogrodu”. Większość budynków stanowią wielorodzinne dwukondygnacyjne domy szeregowe, wielorodzinne domy wolno stojące oraz domy jednorodzinne. Osiedle ma powierzchnię 100 ha, 3/4 zajmuje zabudowa i przydomowe ogródki, a resztę ulice, parki i inna zieleni publiczna. Osiedle ma przemyślany układ komunikacyjno-przestrzenny z dwiema głównymi ulicami zbiegającymi się przy centralnym placu osiedla (bloniu), otoczonymi zwartą zabudową wielorodzinną, oraz prostopadłymi ulicami bocznymi. Z lotu ptaka obszar osiedla przypomina kształtem wielkiego orła.

Stopień Wodny Bartoszewice składa się z jazu i śluzu Bartoszewice, które powstały podczas budowy nowej drogi wodnej w ramach Wrocławskiego Węzła Wodnego oraz nowego systemu przeciwpowodziowego dla miasta. W latach 1913-1917 na Kanale Powodziowym wybudowano jaz Bartoszewice, nad nim most o długości 110,2 m, wysokości 3,8 m i szerokości 5,5 m, który jest najwyższym mostem we Wrocławiu. Śluz Bartoszewice została zbudowana w roku 1914 na Kanale Żeglugowym. Ma długość 187,7 m, szerokość 9,6 m, głębokość na progu dolnym 3,0. Wyposażona jest w stalowe wrota dwuskrzydłowe oraz dodatkowe wrota przeciwpowodziowe, wybudowane w 2006 r.

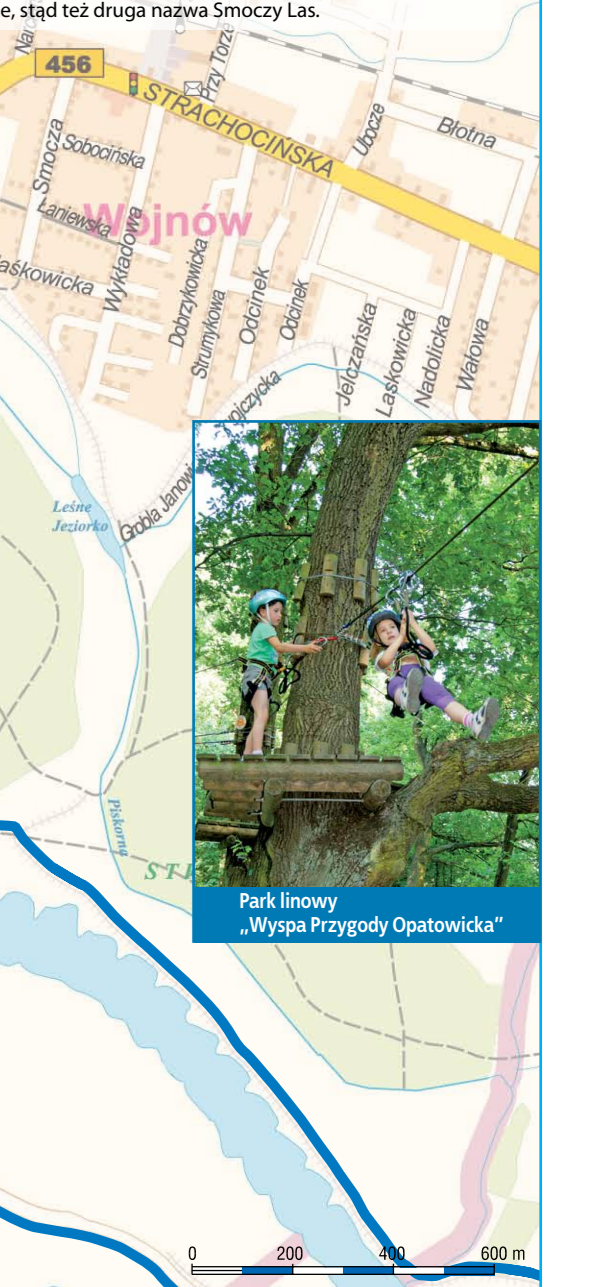

Powstanie wyspy związane jest z budową Kanału Opatowickiego w latach 1912-1917. Główny nurt Odry przebiegał łukiem. Skrócono drogę wodną i kanałem odcięto tereny, które utworzyły Wyspę Opatowicką. Dla mieszkańców okolicznych osiedli wyspa jest atrakcyjnym miejscem rekreacyjnym, można się dostać na nią przez kładkę wybudowaną nad Jazem Opatowickim. Atrakcją dla dzieci jest park linowy, tzw. „malpi gaj”. Wyspa objęta jest ochroną indywidualną w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego.

Park linowy „Wyspa Przygody Opatowicka”

Powierzchnia lasu zajmuje ok. 200 ha, sam drzewostan 139 ha. Pozostały obszar to głównie łąki, w tym tzw. czosnkowa łąka nad Piskorną. Rzeka dzieli las na dwie części. Trzeci, niewielki obszar, przylega do osiedla Strachocin. W obszarze lasu znajduje się Staw Strachociński, a na polanie leśnej Piskorna tworzy niewielkie rozlewkę nazywane Jeziorem Leśnym. Przez strumień przerzucano kilka mostów i kładek, zapewniając dostęp do rozdzielonych części lasu. Z Lasem Strachocińskim wiąże się legenda o smoku Strachocie, stąd też druga nazwa Smoczy Las.

Park linowy „Wyspa Przygody Opatowicka”